

NJITRIJANSKI KODEKS

U izdanju „dokumentacija“, a u seriji „faksimili“ Matica slovenska (slovačka) u ovoj jubilarnoj godini, učinila je dostupnim javnosti faksimil značajnoga srednjovjekovnog kodeksa, koji su nazvali „Njitrijanski kodeks“.

Na Velikoj Moravi, zaslugom sv. Ćirila i Metoda i njihovih suradnika i daka počela se razvijati staroslavenska pismenost. Nakon propasti Velike Morave, teritorij Slovačke postao je dijelom Ugarske države. U novim uvjetima latinska kultura je dobila prednost.

U benediktinskom samostanu na Zoboru kraj Njitre, čiji se osnutak predmnijeva u velikomoravskom razdoblju, bio je u XI. stoljeću mjestom, gdje su se prepisivale knjige, tu je djelovala latinska škola. U tom samostanu nikao je najstariji sačuvani latinski spis „Maurova legenda“ o sv. Andriji-Svoradu i sv. Benediktu. Autor toga životopisa slovačkog pustinjaka bio je sv. Maurus, pečuški biskup, koji je kao učenik zoborske latinske škole upoznao sv. Andriju-Svorada, koji je kasnije bio spojen sa sv. Benediktom.

Skriptorij je bio i u drugom benediktinskom samostanu u Hronskom Benediktu (osnovanom 1075. godine), prema najnovijim istraživanjima vrijedni rukopis je nikao u tom skriptoriju. U samom kodeksu se ne navodi ni mjesto, ni godina njegova nastanka.

Njitrijanski kodeks je liturgijska knjiga. Sadrži perikope tj. sabrane odlomke iz evanđelja, koje su se čitale na sv. misi u nedjelje i svetkovine crkvene godine. Istraživači koji su se do sada bavili liturgijskim ustrojstvom kodeksa ukazivali su na to da je njegov prvi dio (proprium de tempore) odgovara liturgijskom poretku iz X. i XI. stoljeća, premda raspored perikopa na Uskrs, predstavlja uspomenu na galikansku liturgiju (iz V. – VI. stoljeća).

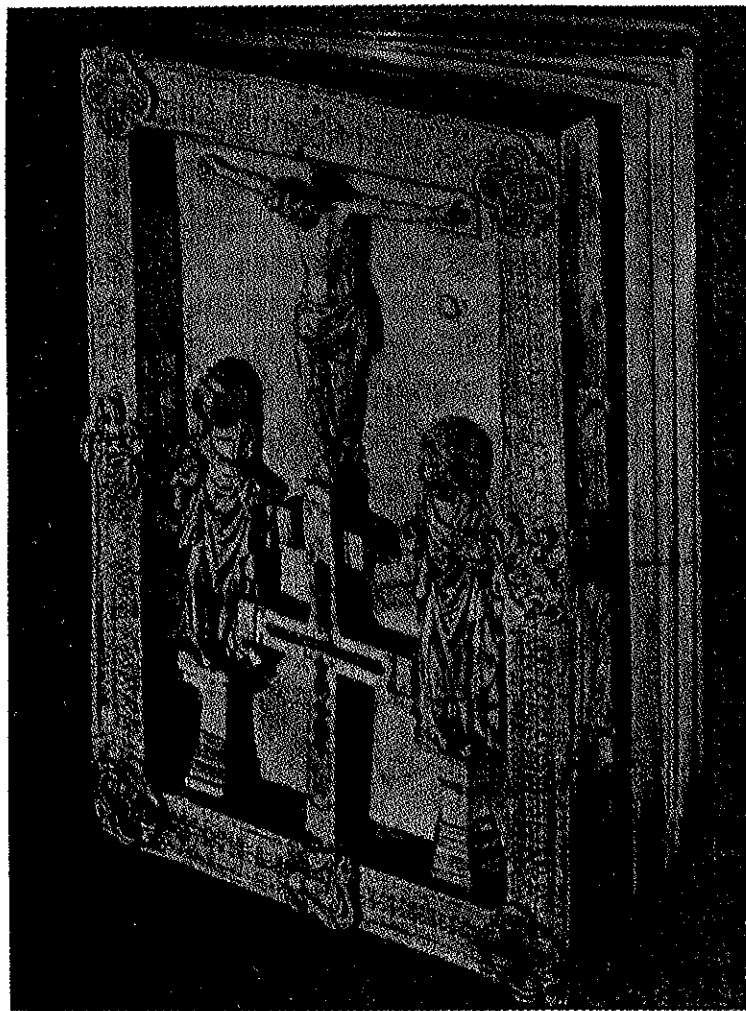
Pojačanu pozornost zaslužuje dio perikopa na svetkovine svetih (sanctorale) koja potvrđuje uvjerenje da je kodeks nastao u XI. stoljeću. Tu stvarnost potvrđuje usporedba Njitrijanskog kodeksa sa Zagrebačkim kodeksom, koji je nikao u XI. stoljeću.

Među svetkovinama svetaca u Njitrijanskom kodeksu se navodi svetkovina sv. Vojtjeha (zaštitnika ostrogonske nadbiskupije), zatim sv. Aleksija i Većeslava. U vrijeme nastanka Njitrijanskog kodeksa, kult sv. Većeslava već je bio raširen u evropskim državama, zato se ne može prihvatiti mišljenje, da je ovaj vrijedni rukopis nikao na češkom teritoriju.

U Njitrijanskom kodeksu nisu naznačena trojica mađarskih svetaca sv. Stjepan, sv. Mirko i sv. Gerard, koje je kanonizirao papa Grgur VII. 1083. godine. Nema ni svetkovine sv. Andrije-Svorada i Benedikta (u Zagrebačkom kodeksu svi ti sveci spomenuti). Zato Polikarp Rado zastupa mišljenje da je Njitrijanski kodeks nastao prije 1083. godine.

Podrobnija paleografska analiza Njitrijanskog kodeksa privodi nas i spoznaji, da ovaj vrijedni rukopisni spomenik nije mogao nastati u prvoj polovici XI. stoljeća.

U početku se starodavni kodeks čuvao i rabio u benediktinskom samostanu u Hronskom sv. Benediktu. U XIV. – XV. stoljeću kodeks je dobio izvanredni uvez sa srebrnim pozlaćenim koricama. Šteta, da se prigodom faksimilovog izdanja Njitrijanskog kodeksa nije objavila i fotokopija izvrsnog kasnosrednjovjekovnog uveza!

Naslovna stranica Njitrijanskog kodeksa

U vrijeme turske opasnosti, iz sigurnosnih razloga, pretvorili su hronsko benediktinski samostan u obrambenu utvrdu. Godine 1565. samostan je pripao ostrogonskom kaptolu. Benediktinsko opatstvo je propalo, ali nije prestala uloga verifikacijskoga mjesta (za izdavanje i ovjerovljivanje listina-dokumenata). U XVII. stoljeću se među njegovim notarima (bilježnicima) spominje (1628.-1646.) Mihael Selepčeni, brat nadbiskupa Jurja Selepčeni-a-Pohronca. Moguće je da je upravo posredovanjem Mihaela Selepčeni-a kodeks dospio do ruku ostrogonskog nadbiskupa, koji ga je zatim darovao njitrijanskom kaptolu i tako je dobio naziv Njitrijanski kodeks. Danas je Njitrijanski kodeks odložen u arhivu njitrijanskog kaptola.

Utemeljenu uvodnu studiju faksimilovom izdanju Njitrijanskog kodeksa izradio je Julius Sopko. Tekst srednjovjekovnog kodeksa je transkribiran prema transkripcijskim pravilima izrađenima od Komisije za prepis i studij rukopisa Češkoslovačke akademije nauka u Pragu.

Faksimilsko izdanje uprisutnjuje Njitrijanski kodeks prije svega stručnjacima, ali ostala kulturna javnost može sa interesom uzeti u ruke ovu publikaciju da bi se upoznala s vrijednim spomenikom, koji je nikao u srednjem vijeku na našem tlu. U više evropskih država su uređene izdavačke skupine, za izdavanje najvrednijih kodeksa. U Slovačkoj je riječ o prvom faksimilovom izdanju.

Zasluzni čin Matice slovenske podcrtava i M. Kučera, koji među ostalim piše: „Kad predajemo javnosti Njitrijanski kodeks, uprisutnjujemo značajno djelo pismene, ali likovne kulture romanskog razdoblja. Posvješćujemo si u tom da smo bili integralnim dijelom tog velikoga umjetničkog i kulturnog strujanja velikog a u svoje vrijeme i jedinog programskog nastojanja, kao sudjelovanje u kulturi ljudskoga napretka uopće. Upoznajemo tako i korijene iz kojih se, iz šire evropske kulture, oblikovala i naša vlastita narodna kultura.” Želimo napomenuti da je riječ o kršćanskim korijenima.

Bn

(Iz časopisa slovačkih katolika: „Slovenske hlasy z Rima”, br. 12/88 preveo sa slovačkog Lazar Ivan Krmpotić)

PRIMLJENE KNJIGE

M i r o s l a v B u s t r u c, ABECEDIJADA – Aforizmi. Autor je ovoga djela mladi svećenik-franjevac koji je već godinama prisutan u našem katoličkom tisku po svojim izazovnim aforizmima. Evo nekoliko, nasumce izabranih, primjera iz ove zbirke: AGAPE: Agape se koji put znaju pretvarati u „Apage”. ANALIZA. Sebe je lako analizirati, teško kanalizirati. BLISKOST: u bliskosti je teško održati odstojanje. JEDINSTVO: Isus je rekao da svi budu jedno, a ne da nam bude sve jedno. SAVRŠENSTVO: Nesavršenstvo izaziva sućut, savršenstvo zavist. NOVČANIK: Kad se novčanici tove, srce postaje kost i koža.

Format 20 x 13,5 cm, obujam 80 stranica, cijena 9000 din, narudžbe: „Marija”, Trg G. Bulata 3, 58000 SPLIT.

PUT U ŽIVOT – Priručni molitvenik za župnike i vjernike. Ovo je 7. dopunjeno izdanje koje može poslužiti svećenicima kao praktični priručni obrednik a vjernicima za osobnu i obiteljsku pobožnost te sudjelovanje u svetim činima. SA DRŽAJ: Kratki kršćanski nauk, jutarnje i večernje molitve, molitve u raznim prigodama, molitve i pobožnosti za pojedine dane u godini, obredi pojedinih sak-

ramenata i drugi obredi i obredne molitve kao npr. molitve za pokojne, novi red blagoslova i izbor iz crkvenih pjesama. Stvarno kazalo pomaže brzom snalaženju i ugodnom korištenju.

Džepni format, tvrdi uvez, 384 stranice i 8 priloga u boji, dvobojni tisak. . . Prikladno za poklon krizmanicima i prvopričesnicima, ali i za druge životne zgrade, npr. vjenčanje, rođendan, imendan. . . Naručuje se kod izdavača: „MARIJA“, Trg G. Bulata 3, 58000 S P L I T. Cijena: 20.000 din.

KNJIŽNICA „U PRAVI TRENUTAK“ VAM NUDI:

1. B. J. T y r r e l l, KRISTOTERAPIJA. Kako ozdraviti pomoću prosvjetljenja. Živa vjera čovjeku pomaže u mnogim nevoljama. Knjiga ukazuje na Krista ozdravitelja koji donosi cjelovitost ranjenoj psihi i čovjekovu duhu. Format 19 x 12 cm, 244 str. cijena 15.000 din.

2. E. A u t e x i e r, TAJNA ZLA. Kušnja, trpljenje i smrt u svjetlu uskrsnalog Spasitelja. Format 19 x 12 cm, 200 str. cijena 8.000 din.

3. J. J a k š i ć, BOG JE S NAMA. Priručnik za prvu godinu vjeronauka. Pisac i suradnik našega lista priredio je ove „radne listove“ kao prikladno pomagalo vjeroučenicima prve godine vjeronauka. Crteži su veoma prikladni dječjoj psihi i zahtijevaju osobno angažiranje što je sastavni dio kateheze o osnovnim kršćanskim istinama. Plan i program ovih listića je učinjen prema istoimenom priručniku od istoga pisca. Najidealnije bi bilo da roditelji i katehisti upotrebljavaju i jedno i drugo. Na prvi pogled, ovi radni listići izgledaju veoma prikladni i djeci prihvatljivi, no o tome će stvarnu ocjenu moći reći jedino oni koji ih budu upotrebljavali. S naše strane, rado preporučujemo ovaj priručnik i radne listiće zbog cjelokupnog metodološkog pristupa, posebno zbog obilne primjene na život. Format 28 x 19 cm, 52 stranice, korice u bojama, cijena 6.000 din.

4. J. D o b r a c z y n s k i, DAJ MI SVOJE BRIGE. Ovo je drugo izdanje na hrvatskom jeziku romana koji je pobrao simpatije u velikim nakladama na poznatijim svjetskim jezicima. Autor mu je plodni poljski katolički pisac koji je ovaj svojevrsni Isusov životopis u originalu naslovio kao „Nikodemova pisma“ u kojima je opisao cjelokupni Isusov život, posebno njegov susret s Nikodemom. Format 20 x 14 cm, 432 str., cijena mekog uveza 20.000 din.

5. C. R e s c a r o l i, SVJEDOCI VJERE. Svjedočanstva vjere velikana ljudskog uma i duha, kao što su: Raoul Follereau, Martin Luther King, Abbe Pierre, Carlo Caretto i drugi, mogu potpomoći i svakom suvremenom kršćaninu u vjerskom opredjeljenju i životu. Format 19 x 12 cm, 172 str., cijena 8.000 din.

6. P. Ribinski, DAVORINOVE ISTINITE PRIČE. Istiniti događaji iz života mladih koji mogu pomoći naći odgovor na pitanja koja muče mladog čovjeka. Format 19 x 12 cm, 120 str., cijena 5.000 din.

7. S. Belaj, SVETA BOŽIĆNA NOĆ. Zbornik različitih članaka, pjesama i propovijedi o adventskom i božićnom vremenu. Može biti veoma praktično sredstvo župnicima i katehetama kod animiranja zajednica u božićnom i adventskom vremenu. Format 24 x 17 cm, 224 str., cijena 12.000 din.

8. F. Weiser, PUTOVANJE WALTERA KLINGERA OKO SVIJETA. Ovaj napeti i zanimljivi roman, pun dinamike i uzbuđenja, predstavlja mladića na uzbudljivom putovanju oko svijeta koji tu razbuđuje svoju uspavalu vjeru. Zanimljivo posebno za mlađe čitatelje. Format 19 x 12 cm, 160 str., cijena 4.000 din.

9. V. Cipriš, BOŽIĆNA MELODRAMA. Tekst i note za glazbeno-scensko obogaćenje božićnog ozračja. Sam autor u predgovoru piše: „Ova božićna melodrama nema nikakvih specijalnih glazbeno-umjetničkih pretenzija . . . već da posluži za božićne priredbe.“ Cijena 3.000 din.

Sva navedena izdanja naručuju se kod izdavača: „U PRAVI TRENUTAK“, 5440 ĐAKOVO, pp 62.

Župni ured Jelsa na Hvaru nudi novija izdanja:

1. R. Faricy, MOLITVA I NUTARNJE OZDRAVLJENJE. Format 20 x 14 cm, 88 str., cijena 9.000 din.

2. M. Valtorta, OTVORITE VRATA SPASITELJU. Razmatranja o obitelji. Format 16,5 x 12 cm, 36 str., cijena 3.000 din.

3. M. Valtorta, DUŠE – ŽRTVE. Duše koje dragovoljno prihvaćaju žrtvu kao oblik sudjelovanja u Kristovoj spasiteljskoj zadaći, mogu biti veliki duhovni kapital Crkve. Ova knjiga želi biti konkretno nadahnuće upravo takvima da bi svoj život živjeli što predanije i velikodušnije. Format 16,5 x 12 cm, 104 str., cijena 6.000 din.

4. M. Valtorta, APOKALIPSA. Uvod i opći pregled. Format 16,5 x 12 cm, 112 str., cijena 6.000 din.